

REKOMENDĀCIJAS 13. SAEIMAI KORUPCIJAS MAZINĀŠANAI, ATKLĀTĪBAS UN LABAS PĀRVALDĪBAS VEICINĀŠANAI

1. solis. Informācijas atklātība

- 1.1. Pienākums jaunu likumprojektu vai politikas dokumentu izstrādātājiem (t.sk. arī Saeimā) atklāt lobētājus – indivīdus vai organizācijas, kas palīdzējušas šos dokumentus izstrādāt.
- 1.2. Pienākums internetā publicēt Ministru kabineta sanāksmju dalībnieku vārdus un praksē nodrošināt, ka tiek publicēti MK sanāksmju sabiedrības līdzdalības rezultāti (dalībnieku saraksti, priekšlikumi, iebildumi, to noraidīšanas vai pieņemšanas pamatojums u.c.).
- 1.3. Publiskā sektora noslēgto līgumu publicēšana internetā kā priekšnoteikums tam, lai tie stātos spēkā.
- 1.4. Iestāžu mājas lapās – saraksts ar to informāciju, kurai iestāde ir noteikusi ierobežotas pieejamības statusu.
- 1.5. Valsts pārvaldē kādai iestādei noteikta atbildība rūpēties par informācijas atklātību – šajā iestādē varētu apstrīdēt nepamatotus informācijas izsniegšanas atteikumus.
- 1.6. Tiesas spriedumos par korupcijas jautājumiem vairs netiek slēpti (anonimizēti) notiesāto personu vārdi.
- 1.7. Plašāka Saeimas informācijas pieejamība: piemēram, publiski pieejama informācija par izsniegtajām caurlaidēm, bez kavēšanās publicēti Saeimas komisiju sēžu audio ieraksti.
- 1.8. Ieviests "atvērts pēc noklusējuma" atvērto datu publicēšanas princips valsts institūciju informācijas sistēmās uzkrātajiem datiem.
- 1.9. Valsts iestāžu darbiniekiem nodrošinātas apmācības atvērto datu izmantošanā, tajā skaitā, lai apkarotu korupciju, finanšu un ekonomiskos noziegumus.

2. solis. Mazināta naudas ietekme uz politiku

- 2.1. Pārskatīts valsts finansējuma apmērs Latvijas partijām tā, lai ļautu partijām kvalitatīvi veikt savas funkcijas un nebūt atkarīgām no privātiem ziedojumiem.
- 2.2. Turpināt samazināt no privātpersonām atļautu ziedojumu limitu politiskajām personām.
- 2.3. Veicinātas iespējas noteikt uzņēmumu reālos patiesā labuma guvējus. (Piemēram, pārbaudot patiesā labuma guvēju reģistra datus, atceļot maksu par piekļuvi reģistram un mazinot patiesā labuma guvēju atklāšanas sliekšni līdz 10%).

3. solis. Publiskā sektora godprātība (integrity) un ētika

- 3.1. Nodrošināta regulāra, sistemātiska valsts amatpersonu deklarāciju pārbaude.
- 3.2. Ministru kabineta ētikas kodekss, kur tiktu risinātas arī problēmsituācijas kontekstā ar ierēdņu un politiķu mijiedarbību (it sevišķi priekšvēlēšanu kampaņu kontekstā).
- 3.3. Valsts pārvaldes darbinieku (t.sk. arī pašvaldībās) kopīgs ētikas kodekss, kurā tiktu paredzētas arī efektīvas ētikas problēmu risināšanas procedūras.
- 3.4. Ierobežotas iespējas pašvaldībām izmantot administratīvos resursus (it sevišķi savus informatīvos izdevumus, kā arī reklāmas līgumus) negodīgai priekšvēlēšanu konkurencei vai tam, lai no mediju tirgus izspiestu neatkarīgus medijus.
- 3.5. Jāstiprina interešu konfliktu dokumentēšana un novēršana. (Piemēram, ieviest sankcijas, ja netiek informēts par interešu konfliktu.)
- 3.6. Interešu konfliktu pārvaldības sistēmas paplašināšana, iekļaujot neatalgotos ārštata padomniekus. (Tajā skaitā publicējot informāciju par citiem viņu saņemtajiem ienākumiem.)

4. solis. Pārdomātāka, konsekventāka valsts personālpolitika

- 4.1. Profesionāls to kandidātu kvalifikācijas izvērtējums, kas tiek virzīti augstiem pārvaldes un tiesu varas amatiem ar Saeimas balsojumu.

5. solis. Valsts iepirkumu sistēmas uzlabojumi

- 5.1. Izmaiņas likumos, kas samazina iespējas iepirkumus piemērot viena pretendenta vajadzībām vai, slēdzot līgumu, mainīt sākotnējā iepirkuma nosacījumus.
- 5.2. Publiskajos iepirkumos rast iespēju iekļaut pretendentam kritērijus, kas pierāda, ka uzņēmums neatbalsta ēnu ekonomiku, ir korporatīvi sociāli atbildīgs (ilgtspējīgs) - ievēro civiltvētības, ieviesis pretkorupcijas pasākumus u.c.

6. solis. Novērstas valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības problēmas

- 6.1. Profesionāli atlasas kritēriji pašvaldību kapitālsabiedrību (t.i. to meitasuzņēmumu) valdēs un padomēs un līdzsvarota ierēdņu un nozares ekspertu pārstāvniecība nominācijas komisijās.
- 6.2. Papildu pilnvaras Konkurences padomei iejaukties gadījumā, kad valsts vai pašvaldību uzņēmumi kropļo konkurenci.
- 6.3. Ieviest atklātu, caurspīdīgu un atbildīgu valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību atskaitīšanās praksi, kas balstīta uz korporatīvās pārvaldības un korporatīvās sociālās atbildības principiem (t.sk. par pretkorupcijas pasākumiem).

7. solis. Darbtiesspējīgi institucionāli risinājumi cīņai ar korupciju

- 7.1. KNABam vai citai premjera pārraudzībai esošajai iestādei tiek uzticēta valsts politikas izstrāde un jaunu likumprojektu izstrāde korupcijas novēršanas jautājumos.
- 7.2. KNAB spēcīgā attiecībā uz iespējām izmeklēt sarežģītas korupcijas lietas.
- 7.3. Jāatrod piemērots institucionāls risinājums cīņai ar korupciju privātajā sektorā.
- 7.4. Nodrošināta valsts pretkorupcijas plāna (Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņu) ikgadēja pārskatīšana un sabiedrības informēšana.

8. solis. Atbalsts kvalitatīvu lēmumu pieņemšanai publiskajā sektorā, kā arī atbalsts sabiedriskajai kontrolei pār publisko sektoru

- 8.1. Publiskā sektora darbiniekiem reālas iespējas un pienākums pastāvīgi atjaunot savas zināšanas (t.sk. Saeimas un pašvaldību deputātiem).
- 8.2. Saeimas budžeta revīzija uzticēta Valsts kontrolei un vērtēta arī budžeta izlietojuma lietderība.
- 8.3. Paplašinātas Valsts kontroles pilnvaras atprasīt izšķērdētos līdzekļus vainīgajām amatpersonām, ja valsts vai pašvaldību iestāde to pati nedara.
- 8.4. Ilgtermiņa atbalsts Latvijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
- 8.5. Pašvaldību iedzīvotājiem pieejami pašvaldību līmeņa referendumi.
- 8.6. Atcelta iespēja Saeimas balsojumos balsot "atturos".

9. solis. Efektīvāka, godīgāka, profesionālāka tiesu vara

- 9.1. Tiesu varai sava rezultatīvo rādītāju sistēma, kas ļauj kontrolēt darba efektivitāti.
- 9.2. Lai samazinātu tiesvedību skaitu, palielinātas tiesiskās drošības prasības tiesiskiem darījumiem (piemēram, plašāk izmantoti notariālie akti).
- 9.3. Sabiedrībai atvērto datu formā tiek piedāvāti pēc iespējas izsmelši dati par tiesu un tiesnešu noslodzi, tiesu procesu termiņiem, kā arī pieņemtajiem lēmumiem.

10. solis. Trauksmes cēlēju aizsardzības stiprināšana

- 10.1. Ja trauksmes cēlēja sniegtās informācijas rezultātā gūts nozīmīgs labums sabiedrībai, trauksmes cēlējam jāizmaksā saprātīga atlīdzība.
- 10.2. Jāpaplašina trauksmes cēlēja definīcija, lai tā sniegtos ārpus tradicionālajām darba ņēmēja-darba devēja attiecībām.

Pārskats ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par pārskata saturu atbild Sabiedrība par atklātību – Delna.